

นโยบายการเพิ่มอุปทานหัวมันสำปะหลังของไทย

1. สถานการณ์การผลิต

ในช่วงปี 2545-2549 การผลิตมันสำปะหลังของไทยมีความผันแปรค่อนข้างสูง แม้ว่ามีการใช้หัวมันสำปะหลังพันธุ์ดีกระจายไปทั่วพื้นที่ปลูก แต่มีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการผลิตมันสำปะหลัง คือ ราคาที่เกษตรกรขายได้ และ สภาพะดินฟ้าอากาศที่ผันผวน ส่งผลให้พื้นที่เก็บเกี่ยวผันแปรระหว่าง 16.87-22.58 ล้านไร่ ขณะที่ผลผลิตต่อไร่ อยู่ระหว่าง 2.73-3.38 ตัน ต่อไร่

ในปี 2550 พื้นที่เก็บเกี่ยวมันสำปะหลัง เพิ่มขึ้นจาก 7.20 ล้านไร่ มีผลผลิต 20.41 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า ร้อยละ 7.62 และ 16.96 ตามลำดับ การเพิ่มขึ้นดังกล่าว เป็นผลจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ราคาสูง นโยบายรัฐบาลในการสนับสนุนการผลิตเอทานอลจากมันสำปะหลัง ดินฟ้าอากาศเอื้ออำนวย และพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง ปัจจัยเหล่านี้ได้ส่งผลให้ขยายพื้นที่ปลูก และผลผลิตเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม เป็นที่คาดว่า พื้นที่เก็บเกี่ยวมันสำปะหลังและผลผลิตมันสำปะหลังจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี 2551 แม้ว่าราคาจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจาก เกษตรกรผู้ปลูกบางส่วนได้หันไปปลูกไม้ยูคาลิปตัส และยางพารา ซึ่งเป็น ไม้ยืนต้นที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนมาปลูกพืชไร่มันสำปะหลังได้ในระยะสั้น

ตารางที่ 1 พื้นที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตมันสำปะหลัง ปี 2546-2551

ปี	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตัน)	ผลผลิตต่อไร่ ต่อพื้นที่เก็บเกี่ยว (กิโลกรัม)
2546	6.386	19.717	3,087
2547	6.608	21.440	3,244
2548	6.162	16.938	2,749
2549	6.692	22.584	3,375
2550	7.201	26.411	3,668
อัตราเพิ่มร้อยละ	2.56	6.57	3.92
คาดคะเน 2551	7.303	27.619	3,782

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

2. สถานการณ์การตลาด

2.1 การส่งออก

ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตมันสำปะหลังรายใหญ่อันดับ 3 ของโลก ประมาณร้อยละ 80 ของหัวมันสำปะหลังได้ถูกแปรรูปเพื่อส่งออกในรูปแบบของแป้งมัน มันอัดเม็ด และมันเส้น ในช่วงปี 2545 – 2549 การส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง เคลื่อนไหวตามปริมาณอุปทาน เนื่องจากประเทศผู้นำเข้ามีแนวโน้มต้องการมันเส้นและแป้งมันเพิ่มขึ้น ราคาส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเหล่านี้จึงปรับตัวสูงขึ้น

ในปี 2550 (ม.ค.-ก.ค.) การส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังมีปริมาณ 4.34 ล้านตัน มูลค่าส่งออก 24,610 ล้านบาท เทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.56 และ 5.59 ตามลำดับ เป็นที่คาดว่า ความต้องการผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของประเทศนำเข้าจะยังคงเพิ่มขึ้นอย่างมากต่อไปในช่วงครึ่งหลังของปี 2550

ตารางที่ 2 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ปี 2546-2550

ปริมาณ : ล้านตัน มูลค่า : ล้านบาท

ปี	มันเส้น		มันอัดเม็ด		แป้งมันสำปะหลัง	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2546	1.81	5,353	1.86	5,096	1.61	16,219
2547	2.81	8,641	2.21	6,392	1.77	18,686
2548	2.77	11,938	0.26	838	1.61	20,113
2549	3.82	15,777	0.39	1,386	2.31	24,773
2550(ม.ค.-ก.ค.)	2.14	8,487	1.03	3,853	1.17	12,606

ที่มา : กรมศุลกากร

แนวโน้ม

คาดว่า ความต้องการมันสำปะหลังในตลาดโลกจะยังคงขยายตัวอีกมาก เนื่องจาก เป็นทางเลือกของพลังงานทดแทนในอนาคต

2.2 การบริโภคในประเทศ

ความต้องการใช้มันสำปะหลังในประเทศ มีปริมาณระหว่าง 3.40-4.68 ล้านตัน ในช่วงปี 2546-2549 ในปี 2549 การใช้ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังทั้งในรูปแบบของมันเส้นเพื่อเป็นอาหารสัตว์ และอุตสาหกรรมแป้งมัน ได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความต้องการหัวมันสำปะหลังอยู่ที่ 4.68 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.49 จากปี 2548

นอกเหนือจากความต้องการใช้มันสำปะหลังในภาคอุตสาหกรรมอาหารสัตว์แล้ว อุปสงค์หัวมันสำปะหลังเพื่อการผลิตเอทานอลเชิงอุตสาหกรรมได้เป็นตัวผลักดันให้ตลาดอุปสงค์หัวมันสำปะหลังขยายตัวในปี 2549

เป็นที่คาดว่า ในปี 2550 อุปสงค์การใช้หัวมันสำปะหลังจะอยู่ที่ 6.67 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 42.52 จากปีที่ผ่านมา

ตารางที่ 3 ความต้องการใช้มันสำปะหลัง

หน่วย : ล้านตันหัวมันสด

รายการ	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550*	ปี 2551*	ปี 2552*	ปี 2553*
การใช้ภายใน	3.70	4.68	6.67	8.04	9.77	11.58
- มันเส้น แป้งมัน	3.70	4.47	6.30	6.72	7.39	8.11
- เอทานอล	-	0.21	0.37	1.32	2.38	3.47
ส่งออก						
- มันเส้น มันอัดเม็ด แป้งมัน	13.22	18.65	20.50	20.79	21.83	22.89
รวมความต้องการ	16.92	23.33	27.17	28.83	31.60	34.47

* ประมาณการ

แนวโน้ม

ในช่วงปี 2551-2553 ความต้องการใช้มันสำปะหลังในประเทศและเพื่อการส่งออก คาดว่า จะขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความต้องการบริโภคภายในประเทศจะขยายตัวมากกว่าการส่งออก ในอัตรากาขยายตัวประมาณร้อยละ 20 ต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการใช้มันสำปะหลังเพื่อผลิตเอทานอลที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนถึง 3.47 ล้านตันในปี 2553 ขณะที่ความต้องการมันสำปะหลังเพื่อการส่งออก จะขยายตัวประมาณร้อยละ 5 ต่อปี ในช่วงเดียวกัน

3. ปัญหา

3.1 พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง มีปัญหาดินเสื่อมโทรมและความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เนื่องจากปัจจัยหลายประการคือ การปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นระยะเวลานาน การขาดการอนุรักษ์บำรุงดิน

3.2 มันสำปะหลังมีผลผลิตต่อไร่ต่ำ เนื่องจากส่วนใหญ่ปลูกในพื้นที่แห้งแล้ง ดินเค็ม

3.3 เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการลงทุนด้านเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม เนื่องจากปัญหาสภาวะราคาผลผลิตผันผวน จนยากแก่การตัดสินใจวางแผนผลิตภายใต้สถานการณ์ความไม่แน่นอน

3.4 เกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนการผลิต เช่น สถานการณ์ราคาและการตลาดมันสำปะหลัง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านงานวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ เป็นต้น

4. นโยบาย/แนวทาง

ในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้ส่งเสริมการพัฒนามันสำปะหลัง ทั้งด้านการผลิตและการตลาด โดยใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนามันสำปะหลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนามันสำปะหลัง เพื่อให้การพัฒนามันสำปะหลังสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

คณะกรรมการพัฒนามันสำปะหลัง มีที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นางประจวบ หล้าอุบล และ ศ.ดร.เจริญศักดิ์ โรจนฤทธิพิเชษฐ์) เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการฯ เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นประธานกรรมการฯ อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร นายกษมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย เป็นรองประธาน กรรมการฯ ประกอบด้วย ผู้แทนจากภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ ทำหน้าที่กำหนดมาตรการและแนวทางในการพัฒนาการผลิตมันสำปะหลัง รวมถึงการแปรรูปให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและนโยบายรัฐบาล

คณะกรรมการพัฒนามันสำปะหลังมีความเห็นว่า ในช่วง 2-3 ปีข้างหน้า (ปี2551-2553) ความต้องการใช้มันสำปะหลังทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศมีแนวโน้มแจ่มใส ซึ่งอุปสงค์ปัจจุบันมี 27.17 ล้านตัน และคาดว่าอุปสงค์จะเพิ่มขึ้นเป็น 34.47 ล้านตัน ในปี 2553 และต่อเนื่องไปในอนาคต เนื่องจากอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ใช้วัตถุดิบมันสำปะหลังขยายตัว ประกอบกับกระแสของโลกมีความต้องการใช้สินค้าเกษตรเพื่อผลิตพลังงานทดแทน นโยบายผลิตเอทานอลจากข้าวโพดเพิ่มมากขึ้นในสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้ธัญพืชมีราคาสูงขึ้น ประเทศต่างๆ จึงหันมานำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเพื่อทดแทน คณะกรรมการจึงมีมติกำหนดแผนปฏิบัติการพัฒนามันสำปะหลัง เพื่อเร่งรัดให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้มีผลผลิตเพียงพอแก่ความต้องการ โดยเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมากกว่าการขยายพื้นที่ปลูก ซึ่งการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ยังสามารถเพิ่มได้อีก แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เป็นดังนี้

1. เร่งเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังเพื่อลดต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง โดยการเลือกใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ การใช้ปุ๋ยที่พอเหมาะกับความต้องการของดินมันและสภาพดิน ซึ่งอาจใช้ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยน้ำจากมูลสัตว์ ทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีที่มีราคาสูงขึ้นตามราคาน้ำมัน

2. การวิจัยและพัฒนามันสำปะหลัง โดยการวิจัยทดสอบพันธุ์เพื่อผลิตเอทานอลและแป้งวิจัยเทคโนโลยีการผลิต/เครื่องจักรกล วิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง

นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการพัฒนาด้านการตลาดไปพร้อมๆกัน ดังนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนาการค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในตลาดซื้อขายล่วงหน้า เพื่อให้ตลาดสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลักดันและเจรจาเปิดตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ เช่น ทวีปอาฟริกา ตะวันออกกลาง
3. เร่งรัดการเจรจาการค้าเสรีในประเทศต่างๆที่มีภาษีสูง เช่น ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลียสูง ซึ่งจะช่วยทำให้ไทยสามารถขยายตลาดได้เพิ่มขึ้น
4. ส่งเสริม/สนับสนุนให้โรงงานเอทานอลเร่งผลิตเอทานอล ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มของมันเป็นผลหลังสร้างการจ้างงานในประเทศ และลดการพึ่งพาต่างประเทศ
5. ส่งเสริม/สนับสนุนให้มีการเพิ่มมูลค่าเพิ่มของมันเป็นผลหลัง โดยการแปรรูปเป็นแป้งมันสำปะหลังแปรรูป ภาชนะบรรจุย่อยสลายได้ทางชีวภาพ

ที่มา : รายงานประจำปี 2550 สมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย